

1936

Com era la vida a l'Hospitalet abans de la guerra?

Què va representar la guerra civil per als seus habitants?

De la situació immediatament anterior a la guerra, en tenim uns quants exemples en la correspondència oficial de l'Ajuntament. Sabem que després de les eleccions de gener de 1936 l'alcaldia estava governada per Ramon Frontera i Bosch, del grup majoritari d'ERC. Altres grups amb representació al consistori eren: la Lliga Regionalista, el Partit Republicà Radical... Diversos d'aquests partits, però, van ser esbandits el dia 24 de juliol per un decret de la Generalitat, en considerar-los aliens al Front Popular.⁴

Per començar, he triat una carta datada el 6 de juliol de 1936. (Foto 9) La capçalera és del Comitè de Catalanització i ve signada pel delegat de Palestra, organització catalanista que pugnava per estendre el coneixement i l'ús de la llengua com a mitjà per afermar el sentiment nacionalista.

Vegeu com convida l'alcalde i tota la corporació municipal a una "Diada comarcal de la llengua catalana" que s'ha de celebrar a Esplugues de Llobregat el diumenge dia 12.

Llavors —com ara— la llengua catalana trobava força dificultats per arribar a ser coneguda i practicada en les comarques de forta immigració, com el cas del Baix Llobregat, i era mercès a la voluntarietat de persones i institucions com aquestes que de mica en mica augmentava el nombre de catalanoparlants.

Si pensem que una setmana després d'aquesta diada esclatava la guerra civil i que el bàndol vencedor va prohibir l'ús públic del català

4. Vegeu una panoràmica del començament de la guerra a CAMÓS, Joan *et al.* *Història de l'Hospitalet. Una síntesi del passat com a eina de futur.* L'Hospitalet de Llobregat: Centre d'Estudis i Ajuntament, 1997, p. 177 i següents.

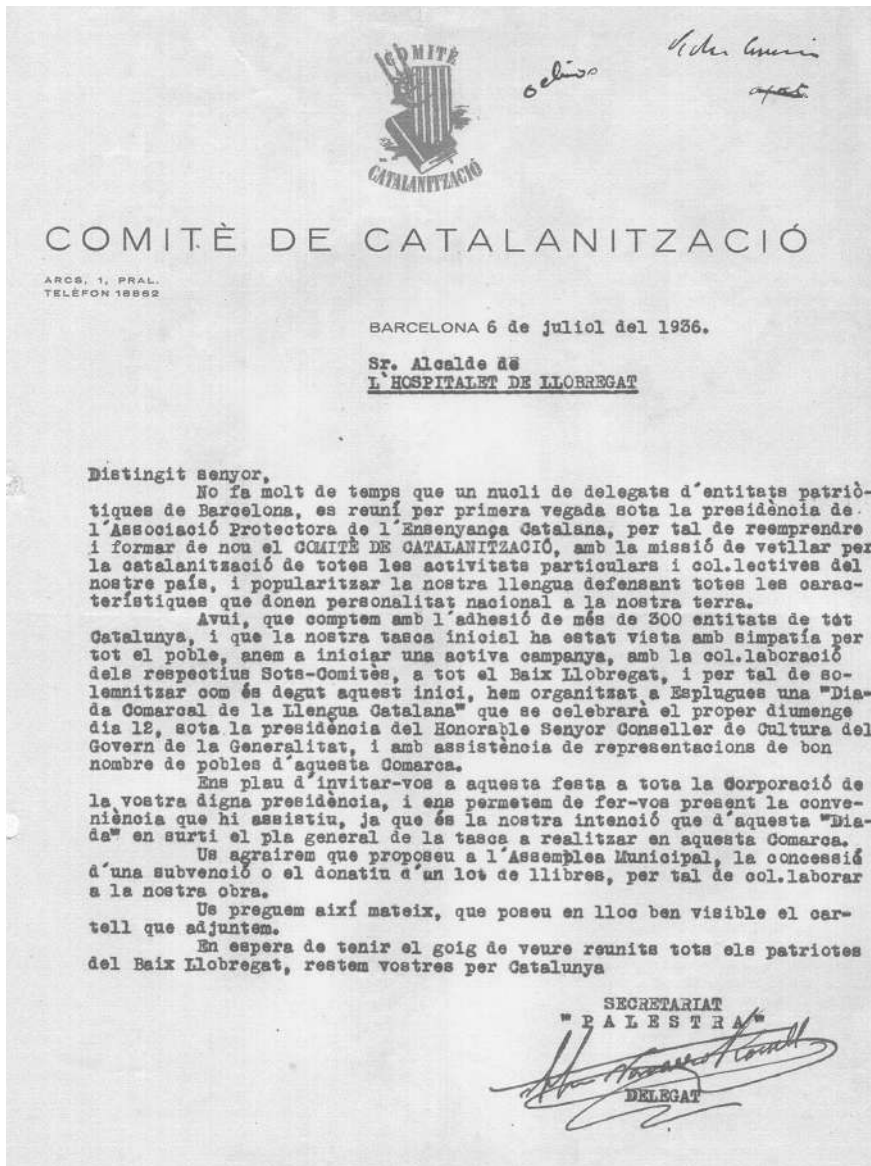

Foto 9. Carta del comitè de catalanització, del juliol de 1936.

durant decennis, constatem que estem davant d'un dels darrers intents de redreçament cultural a casa nostra.

Fins on hauria pogut arribar aquest redreçament? Reflexionem per uns moments en el fet que una part considerable de les comunicacions escrites durant la guerra civil per part dels soldats a la rereguarda és en català, cosa impensable no ja en les guerres de Cuba i Filipines del segle anterior, ans en la guerra del Marroc d'aquell mateix segle xx.

Al meu parer, la diferència rau en el progrés cultural general, i de la llengua catalana en particular, impulsat per la generació de la Mancomunitat de Catalunya. Diversos organismes com l'Institut d'Estudis Catalans, l'escola de bibliotecàries, l'escola industrial, etc. van assentar les bases per a una escolarització i educació en la llengua natural de la terra, escolarització que, malgrat les dificultats, van impulsar el govern de la República i la recuperada Generalitat fins a l'ensulsiada subseqüent a la derrota militar i l'ocupació del territori català al final de la guerra civil.

La davallada del nivell cultural general, així com la repressió de la llengua catalana a conseqüència de la guerra civil i l'exili de tants intel·lectuals i universitaris republicans, van ser tant o més importants que les penúries econòmiques i la manca de llibertats polítiques que se'n van derivar.

La resposta a la segona pregunta —què va representar la guerra civil per als qui la van viure?— podria ser: una sacsejada, una experiència vital de la qual alguns no es van recuperar i els altres van guardar-ne memòria tota la vida.

D'entrada, el poder efectiu va passar als qui duïen les armes de foc arrabassades a l'exèrcit. De manera que l'Ajuntament continuava en mans d'ERC, però els llibertaris decidien qui circulava, qui podia ser detingut —i assassinat—, a qui se'l podia expropiar, cremar-li la institució, etc. Àdhuc la guàrdia urbana va registrar baixes per defunció, en intentar oposar-se a la crema d'edificis religiosos, l'assassinat de capellans i de persones de dretes...

Un altre aspecte que em sembla convenient esmentar és el paper de la dona durant la guerra civil a l'Hospitalet. Conforme avençava el conflicte armat, moltes dones van haver de suplir els homes que marxaven al front. Veurem el cas de les mestres, de les treballadores de diverses indústries militaritzades i fins i tot podríem parlar de les milicianes i de les poques dones que van ocupar un càrrec polític, com Justa Goicoechea. Ella, en paraules de diverses historiadors del Baix Llobregat, era un element destacat d'ER, on va presidir la secció femenina de la barriada de Santa Eulàlia, va ser regidora fins a l'octubre de 1936 i, tot i que —segons va concloure el jutge instructor, “no se le puede atribuir una intervenció directa en los desmanes cometidos en esta localidad por los rojos, durante el tiempo que fue componente del Ayuntamiento, pero sí una responsabilidad efectiva por su apoyo y convivencia con los elementos que pudieran cometer tales delitos”— va ser condemnada a dotze anys de presó, dels quals va complir-ne dos i mig, i després va reprendre el seu treball a la fàbrica fins a la jubilació.⁵

Tot seguit veurem l'actuació de les “patrulles de control”, especialment les de Collblanc i la Torrassa, les quals ràpidament, amb els vehicles confiscats, es van desplaçar a Pedralbes, Sarrià, Montserrat, Vic, la Fatarella (on segurament van afusellar més d'un centenar d'agricultors i petits propietaris que els van oposar resistència armada), Montblanc, Tarragona..., tot cremant i saquejant edificis, assassinant religiosos, capellans, membres del sometent, d'Unión Patriótica, de la Lliga i d'altres partits de dretes, empresaris i burgesos, tot per tal d'implantar el comunisme revolucionari a tot arreu. *(Foto 10)*

5. Vegeu BORDERÍAS, Cristina *et al.* *Les dones i la història al Baix Llobregat*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002, volum II, p. 95-96.

Foto 10. Targeta postal de les milícies antifeixistes de Catalunya.